

'Dilemmatic spaces' och föräldrars deltagande i ridskolornas verksamhet för de yngre barnen

© Susanna Hedenborg¹, Gabriella Thorell Palmqvist^{2,3}, Annika Rosén¹ & Oskar Solenes⁴

¹ Malmö universitet; ² Ridskolan Strömsholm; ³ Karlstads universitet;

⁴ Høgskolen i Molde

Författarkontakt <susanna.hedenborg@mau.se>

Publicerat på *idrottsforum.org* 2023-05-10

Under senare år har ridskolor öppnat sin verksamhet för yngre barn. Aktiviteterna består av ridning, men även sysslor i stallet (Thorell, 2017; Hedenborg et al, 2021). Ridsporten är inte ensam om att erbjuda aktiviteter för denna åldersgrupp. Även andra idrotter har öppnat dörrarna för de yngre barnen (Lindroth, 1991; Hedenborg, et al, 2020). Aktiviteter för denna åldersgrupp erbjuds även av kommersiella aktörer (Karlsson, 2022). Trots att allt fler aktiviteter erbjuds är forskning om vad som pågår i dessa verksamheter och hur de upplevs av både föräldrar och barn mager (Hedenborg & Fransson, 2011; Calero, Beesley & Fraser-Thomas, 2018; Fraiser-Thomas & Safari, 2018; Harlow et al., 2018). I den här artikeln är syftet att fördjupa förståelsen för ridskoleverksamhet för förskolebarn i Sverige och Norge genom att analysera ridlärarnas och medföljande vuxnas uppfattning om aktiviteterna.

För att fördjupa förståelsen för de utmaningar som ridlärare och medföljande vuxna möter i ridskolornas aktiviteter för de yngre barnen ska vi använda tolkningsramen 'dilemmatic spaces' (Fransson & Grannäs, 2013). I tidigare studier har 'dilemmatic spaces' använts för att öka förståelsen för komplexiteten i lärares arbete. Men tolkningsramen har även använts i andra fält. Barndomsforskaren Magnus Kilgers använder 'dilemmatic spaces' i en studie som visar hur pappor jonglerar mellan vad som förväntas av faderskapet och tränarskapet inom idrotten (Kilger 2020). Utifrån ett källmaterial som består av 21 semistrukturerade intervjuer med representanter från ridskolor och föräldrar och tio observationer på sex olika ridskolor har vi identifierat följande 'dilemmatic spaces: 'Medföljande vuxna är både ett krav och en utmaning' samt 'Kunniga mammor är en tillgång, men får inte pusha'.

Inledning

Under senare år har ridskolor öppnat sin verksamhet för barn i förskoleåldern. Aktiviteterna består av ridning, men även sysslor i stallet (Thorell, 2017; Hedenborg et al, 2021). Ridsporten är inte ensam om att erbjuda aktiviteter för denna åldersgrupp. Även andra idrotter har öppnat dörrarna för de yngre barnen (Lindroth, 1991; Hedenborg, et al, 2020). Aktiviteter för denna åldersgrupp erbjuds även av kommersiella aktörer (Karlsson, 2022). Trots att allt fler aktiviteter erbjuds är forskning om vad som pågår i dessa verksamheter och hur de upplevs av både föräldrar och barn mager (Hedenborg & Fransson, 2011; Calero, Beesley & Fraser-Thomas, 2018; Fraiser-Thomas & Safari, 2018; Harlow et.al., 2018). I den här artikeln är syftet att fördjupa förståelsen för ridskolleverksamhet för förskolebarn i Sverige och Norge genom att analysera ridlärarnas och medföljande vuxnas uppfattning om aktiviteterna.

Tolkningsramar

För att fördjupa förståelsen för de utmaningar som ridlärare och medföljande vuxna möter i ridskolornas aktiviteter för de yngre barnen ska vi använda tolkningsramen 'dilemmatic spaces' (Fransson & Grannäs, 2013). 'Dilemmatic spaces' kan användas för att öka förståelsen för komplexiteten i lärares arbete. Fransson och Grannäs menar att dessa dilemmarum, i stället för att betraktas som specifika situationer, ska ses som dynamiska och ständigt närvarande i människors livsrum. 'Dilemmatic spaces' ska därmed förstås relationellt, eftersom kulturella, institutionella, politiska och ekonomiska förutsättningar påverkar och påverkas av dem och kan se olika ut för olika personer. Vidare gör begreppet det möjligt att se dilemman på en generell nivå, snarare än att peka ut enskilda individer som ansvariga för handlingar som är rätt eller fel (Fransson & Grannäs, 2013; Löving et al 2022).

Barndomsforskaren Magnus Kilgers använder 'dilemmatic spaces' i en studie som visar hur pappor jonglerar mellan vad som förväntas av faderskapet och tränarskapet inom idrotten (Kilger 2020). Kilger pekar ut tre 'dilemmatic spaces' som papporna måste hantera: att samtidigt vara

pappa och tränare; att vårda och att samtidigt träna för ökad prestation; att balansera träningen som tid för att utveckla relationen mellan barn och förälder (kvalitetstid) och för barnet att utveckla autonomi. Precis som Kilger visar för den idrottkontext han studerar menar vi att ridlärare, medföljande vuxna, barn, hästar och andra aktörer på ridskolan befinner sig i, fattar beslut om och agerar i komplexa lärandesituationer. Huruvida liknande dilemman som de som Kilger identifierat återfinns i ridskolans verksamhet kommer att diskuteras nedan. I ridskolornas verksamhet sammanfaller tränarskapet (egentligen ridlärarskapet) och föräldraskapet sällan, till skillnad från i den idrottskontext som Kilger studerar. Det är därför rimligt att tro att andra 'dilemmatic spaces' uppstår och vi kommer därför att studera 'dilemmatic spaces' i relation till både ridlärare och medföljande vuxna.

Stallbackskultur och ett gott föräldraskap

Vi tänker oss att ridlärare och medföljande vuxna (liksom andra ingående aktörer) har med sig olika erfarenheter av och uppfattningar om aktiviteterna. För att förstå dessa tar vi utgångspunkt i två erfarenhetsrum av särskild betydelse för ridskolans verksamhet för de yngre barnen: stallbackskultur och konstruktionen av ett gott föräldraskap. Begreppet stallbackskultur har i tidigare forskning använts för att ringa in hur och till vad personer på ridskolan fostras/socialiseras (Forsberg, 2007; Hedenborg 2009; Thorell & Hedenborg, 2015). Kännetecknande för denna kultur är att personer lär sig att ta hand om hästar och rida genom att delta i det praktiska arbetet runt hästen från unga år. De normer som styr arbetet handlar om att vara stark, kunna ta i, att bli smutsig, våga ta hand om och rida hästar som anses besvärliga på ett eller annat sätt. Kulturen kännetecknas även av ett omhändertagande och att hästens välfärd ska komma före människans (Hedenborg, 2009). Här finns även en komplexitet i relation till genus. Medan normer om styrka, smuts, mod ofta kopplas till en hegemonisk maskulinitet och det omvårdande till en feminitet finns det i stallbackskulturen utrymme för feminiteter och maskuliniteter som bryter mot normer (Forsberg, 2012; Linghede & Larsson 2013).

För att förstå det andra erfarenhetsrummet, det goda föräldraskapet, har vi tagit stöd av den amerikanska sociologen Annette Lareaus studie av hur social klass ramar in olika uppfattningar om föräldraskap (Lareau, 2011). Hon visar att föräldrar med en arbetsklassbakgrund i hennes studie förlitade sig till barnens 'naturliga uppväxt', där ett barns utveckling skulle ske spontant så länge grundläggande bekvämlighet som mat och skydd erbjöds. Föräldrar med en medelklassbakgrund framhöll däremot ett slags 'kultivering' där barnens talanger och färdigheter skulle dras fram, med hjälp av aktiviteter.

Källor och metod

Källmaterialet för denna artikel består av 21 semistrukturerade intervjuer med representanter från ridskolor och föräldrar och tio observationer på sex olika ridskolor. Genom Svenska Ridsportförbundet och Norges Ryttaförbund erhöll vi uppgifter om ridskolor i Sverige och Norge. Ridskolornas hemsidor studerades och bland de ridskolor som erbjöd aktiviteter för de yngre åldersgrupper valdes sedan ridskolor i olika storlekar belägna i södra och mellersta Sverige och Norge ut. Den geografiska styrningen av urvalet bestämdes av forskarnas möjlighet att besöka ridskolorna. Vi började med att mejla ridlärare och verksamhetsansvariga för att informera om forskningsprojektet och fråga om de samtyckte till att delta. Därefter bokades tid för intervju med 11 ridlärare och verksamhetsansvariga. Intervjuerna genomfördes både på plats och över telefon. Intervjuerna spelades in och transkriberades.

Vid intervjuerna med ridlärarna tillfrågades de om vi kunde få göra deltagande observationer under aktiviteter för de yngre barnen på ridskolan. På grund av norska restriktioner i samband med Covid19 gjordes observationerna bara i Sverige. Observationerna genomfördes med en grupp vid två tillfällen på varje ridskola och samma grupp observerades båda gångerna. Vi gjorde observationerna utifrån ett observations-schema och inledde observationen innan barn och föräldrar anlände till ridskolan. Observationerna pågick mellan en och tre timmar beroende på vilka aktiviteter som erbjöds. Vid observationerna var vi passiva observatörer men ett visst mått av deltagande visade sig vara nödvändigt då deltagarna tilltalade och frågade forskarna om saker som hade att göra

med ridningen. Vidare ombads vi att hålla en häst eller hjälpa till att visa eller utföra något. Vid ett tillfälle fick forskaren fånga ett barn som trillade av hästen. I samband med ridlärarintervjuerna och vid de deltagande observationerna fick föräldrarna information om forskningsprojektet och tillfrågades om att delta i en intervju. Tio föräldrar intervjuades. Intervjuerna varade mellan 30 och 60 minuter och utgick från en intervjuguide, spelades in och transkriberades. När citat används i artikeln har vi gjort om talspråk till skriftspråk.

Tre av forskarna genomförde intervjuer och observationer, medan hela forskargruppen har läst transkriberingar av intervjuer och observationer. Texterna utgjorde grunden för en tematisk analys där 'dilemmatic spaces' har identifierats och analyserats. Följande 'dilemmatic spaces' identifierades:

- Medföljande vuxna är både ett krav och en utmaning
- Kunniga mammor är en tillgång, men får inte pusha

Studien har genomförts i enlighet med Vetenskapsrådets "God forskningssed" (Vetenskapsrådet, 2017). Alla forskningspersoner har gett sitt samtycke och blivit informerade om personuppgiftsbehandling och om syftet med studien och hur den genomförs. Forskningspersonerna fick även, i samband med begäran om deltagande en detaljerad redogörelse för hur materialet kommer att användas. Deltagarna har pseudonymiserats. Inga känsliga personuppgifter har samlats in.

Medföljande vuxna är både ett krav och en utmaning

Ett krav för att få delta i aktiviteterna är att varje barn har medföljande vuxna som kan hjälpa barnet – men det finns medföljande vuxna som inte har erfarenhet av hästar och ridning, vilket upplevs som ett problem för aktiviteternas genomförande. Ridlärarna talar om att de vuxnas erfarenheter av hästar och ridning skiljer sig åt och att detta kan vara problematiskt. Vissa vuxna har tidigare erfarenhet och kan till och med rida själva – oftast mammor. Andra har ingen tidigare erfarenhet – oftast pappor. Medföljande pappor förväntas inte ha kunskap om hästar

och ridning – men det är ändå ett krav att de följer med och medföljande pappor anses samtidigt utgöra en säkerhetsrisk. Det senare gäller även medföljande mammor utan kunskap och erfarenhet.

Ridlärarna framhåller att ridskolans aktiviteter för de yngre barnen inte kan genomföras utan hjälp av vuxna och ridskolan har inte möjlighet att tillhandahålla anställda för dessa uppgifter, eftersom aktiviteterna då inte skulle bli ekonomiskt hållbara. Ridskolorna kan inte heller förlita sig på volontärer som inte har anknytning till barnet för genomförandet. Därför kräver alla ridskolor att en anhörig eller annan vuxen följer med barnet och deltar i aktiviteterna. Information om detta erhålls i samband med att barnet registreras som elev på ridskolan. Den vuxne förväntas delta i verksamheten och hjälpa barnen med att borsta hästen, kratsa hovarna, sadla och tränsa, leda ut hästen till ridbanan eller ridhuset, dra åt sadelgjorden, hjälpa barnen upp på hästen, korrigera stigläder, hålla i hästen när barnet rider, lyssna på ridläraren och hjälpa barnen med övningarna under ridlektionen, och när lektionen är slut ska den vuxne hjälpa till med alla aktiviteter efteråt. Ridlärarna understryker även att barnen behöver en medföljande vuxen eftersom hästar är flyktdjur och eftersom det inte alltid går att förutse händelser som kan leda till att hästen eller hästarna reagerar med flykt. De lyfter exempelvis problem med att det kan vara för många barn på en lektion och att det då är svårt för ridläraren att vara uppmärksam på alla samtidigt.

Ja men jag tänker att de hjälper mig eller vad man ska säga. Det är ju svårt att se åtta, nio ponnyisar med barn hela tiden och är de (de vuxna) med i ridhuset så kan de springa fram och hjälpa sitt barn litegrann om det är något som strular eller så hjälps vi åt med att ha teori¹. De hjälper till med att, till exempel, smörja träns eller visa (varandra) att det här kan man ju lyfta upp – för många av föräldrarna är hästvana på ett eller annat sätt, men inte alla. De (som är erfarna) visar att “här kan man lyfta upp” eller “såhär tvättar man bettet”, men de är också med och stöttar. SR₁

Att vuxna på detta sätt förväntas kunna delta aktivt (oberoende av erfarenhet) i aktiviteterna skiljer ridskolornas verksamhet från många andra idrottsverksamheter, där medföljande vuxna deltar som åskådare,

1 Ridlektioner på ridskola kombineras ofta med en aktivitet som kallas 'teori'. Teori innebär avsutten verksamhet där eleverna lär sig exempelvis att ta hand om hästen, hästens färger, olika delar på sadel och träns, eller vad olika ridvägar heter. För en längre beskrivning av vad teori på ridskolan kan innebära, se Hedenborg 2009.

genom att transportera barnen eller att stå i föreningens cafeteria under tävlingsdagar. När föräldrar deltar aktivt i idrotten som tränare gör de det eftersom de anses kompetenta inom idrotten. På ridskolan är det ridläraren som agerar som tränare, men medföljande vuxna förväntas delta även om de inte anses kompetenta. Kravet på att de vuxna ska delta aktivt och stötta verksamheten utgör tillsammans med att inte alla vuxna är kompetenta att göra detta ett 'dilemmatic space' som både ridlärare och föräldrar måste hantera under ridskolans aktiviteter för de yngre barnen. De medföljande vuxna är en viktig förutsättning för genomförandet av lektionerna, men samtidigt finns det problem med att oerfarna vuxna ska hjälpa till. Ridlärarna berättar att de även måste hantera att de vuxna kan tycka att det är lite läskigt med hästhantering och därför behöver extra stöd. Att även de medföljande vuxna är medvetna om att ridlärarna behöver stötta några vuxna extra framkommer i följande citat

...då brukar jag oftast få SMS typ 'hej imorgon kommer hästrädda mor-mor, kan du stötta lite extra?' SR₁

För att underlätta för verksamheten och de medföljande vuxna erbjuds utbildning på vissa ridskolor. Det är inte bara oerfarna vuxna som efterfrågar information. Några av ridlärarna berättar att de ger en mer riktad introduktion till de vuxna i början av lektionen för att ge dem kunskap om hur ridläraren vill att de ska göra och vad de ska tänka på. En del kommunicerar vad de förväntar sig av lektionen muntligt, men även skriftligt, innan lektionen. Ridlärarna uppfattar det som att de medföljande vuxna efterfrågar information om lektionsplanering och val av övningar. Särskilt viktigt är detta om och när en vikarie till ridläraren tas in.

En del undrar vad vi ska göra nästa vecka, så nu sitter det, vi sätter alltid upp ett schema eller liksom att nu har vi markarbetet och nu har vi dres-syr och, så att de vet det. De gillar att planera. SR₂

Att föräldrarna är angelägna om att få veta vad som ska hända på lektionerna för de yngre barnen kan tolkas på två sätt. För det första, kan det handla om det Lareau pekat på som medelklassens uttryck för föreställningar om det goda föräldraskapet (Lareau, 2011). För det andra kan de medföljande vuxnas intresse för att få en lektionsplanering handla

om att de oerfarna medföljande vuxna vill ha information för att kunna förbereda sig. Även för dem kan ridskolans krav på att de yngre barnen ska ha en medföljande vuxen utgöra ett 'dilemmatic space'. För de medföljande vuxna handlar det om att barnet inte får börja rida om de inte kan följa med och hjälpa till, men att de samtidigt känner att de inte kan hjälpa till. En mamma menar exempelvis att dottern inte hade kunnat börja rida om inte pappan hade ställt upp.

Så om inte pappan vågat det hade nog inte hon kunnat rida. (Ur intervju med mamma Fia)

För de erfarna vuxna upplevs deltagandet i verksamheten på ett annat sätt. Det kan handla om att få dela en positiv upplevelse med barnet, men även att barnet ska ägna sig åt en rörelseaktivitet utomhus. Det är även en aktivitet som anses stärka relationen med barnet. Två av mammorna uttryckte det så här

Först var det att jag ville att hon skulle få hästvana så tidigt som möjligt, eftersom jag själv håller på med ridning. Och så tyckte jag att det var viktigt att de (barnen) rör på sig och är ute mycket. Sedan var det ju himla kul om jag kunde få henne att dela mitt intresse. Det var nog det första att jag kände, att jag *ville* att hon skulle hålla på med hästar. (Ur intervju med mamma Rut)

Jag ser fram emot tisdagarna, jag tycker ju att det är jättekul, alltså som förälder då, man är ju med i ridningen, man är med och leder, det blir aktivitet för mig också... det stärker min relation med dottern. (Ur intervju med mamma Boel)

Deltagandet och berättelser om deltagandet kan förstås som ett sätt att kombinera olika delar i (medelklassens) goda föräldraskap. De medföljande vuxna anser helt enkelt att det är bra att använda tiden tillsammans med barnen till att vara utomhus och röra på sig på ett hälsosamt sätt, att umgås med djur och vara tillsammans aktivt med barnet på ett sätt som aktiverar både barnet och föräldern (jmf. Knoester & Fields 2020). Föräldrar uttrycker även att de tycker att delaktigheten i ridpasset leder till en förståelse för vad det är barnet gör och klarar av under en knatteridningslektion. En pappa berättar om hur han vill lära sig för att kunna stötta sitt barn.

Jag som pappa.... jag vill verkligen lära mig, både för min egen skull men även för min dotters skull och jag vill ju verkligen vara där för henne. (Ur intervju med pappa Per)

Samtidigt uttrycker många föräldrar en frustration över att behöva utföra alla delarna under knatteridningen. De berättar om hur svårt det är att förstå hur utrustningen ska användas och vilka detaljerade rutiner som måste utföras. En förälder uttrycker det så här

Då kommer jag ihåg att jag fick en chock av att man skulle göra så mycket själv, men det förstår man ju så här efteråt att man måste ju lära sig också, men det är ju bra om man kan någonting om hästar innan, det är ju svårt annars. (Ur intervju med mamma Isa)

I likhet med vad Kilger (2020) visat i sin studie kan berättelserna från de medföljande vuxna på ridskolan ses som uttryck för att de vill förstärka relationen och dela kvalitetstid med barnen. Men kontexterna skiljer sig åt och dilemmat som föräldrarna upplever på ridskolan handlar inte om att samtidigt vara tränare, att vårda och samtidigt fostra till prestation eller att utveckla autonomi. I stället handlar dilemmat om kravet på att delta (för att barnen ska få delta), att vilja delta för att dela aktiviteten med sina barn och att själv inte vara (eller att alla inte är) tillräckligt kompetent(a). I talet om de medföljande vuxna är det tydligt att de oerfarna *mammorna* utgör ett större problem. Mammor förväntas förkroppsliga stallbackskulturen och när de inte gör det så är det något som 'skaver'. En mamma berättar:

Jag var helt motståndare till att hon skulle börja rida och hon tjtade i två år och till sist gick det inte längre att hålla emot utan hon fick börja. Jag är helt okunnig om hästar, jag förstår ingenting om hur de fungerar. Jag var helt livrädd för hästar och har aldrig ridit. I början förstod jag ingenting, var helt lost, jag vet inte på vilket håll en sadel ska sitta eller hur man gör. (Ur intervju med mamma Bea)

Mamma Bea är inte ensam. En annan mamma säger sig inte veta vad som är fram och bak på en häst och understryker att det finns räddning att få av andra på ridskolan. Hon säger sig inte veta vad som är fram och bak, hur man leder, hur man gör men menar att stallvärdarna är helt nödvändiga, fantastiska. Här framträder talet om mamman som fullständigt

dum och okunnig, och mammorna skruvar ner förväntningarna på sig själva. På ridskolan Hästskutt observerades följande:

Mamman som är mycket ovan vid hästar och dessutom rädd för hästar menar att instruktören gör ett fantastiskt jobb som inte bara ska läsa av och vara lyhörd mot barnet som ska lära sig rida utan även ska läsa av föräldern som är rädd och inte kan någonting om hästar. Mamman poängterar att hon känner sig dum eftersom alla andra kan mer än hon och att hon själv måste lära sig många nya saker och måste övervinna sin rädsla. (Ur observation på ridskolan Hästskutt)

Pappor som är oerfarna verkar inte utgöra samma problem. De förväntas inte kunna något om hästar och stallet. Uttrycket 'att vara en hästkarl', som kan ses som ett uttryck för att förkroppsliga stallbackskulturen har ingen resonans i ridskolans aktiviteter för de yngre barnen. Papporna betraktas bara som okunniga och oförberedda på de uppgifter de ställs inför när de befinner sig i ridskolemiljön. En ridlärare berättar att ibland har det kommit sms från någon mamma med innehållet:

Det är pappa som är med nu och vi vet inte hur det kommer att gå. (Ur intervju med ridlärare My och Tea)

En annan mamma berättar:

Min man kom dit i foppatofflor en dag när det var hoppning, 'ja men jag tänkte ha gympaskor men att det blir nog för mycket sand i mm. Men tänkte du foppatofflor när man ska hoppa?' (Ur intervju med mamma Elsa)

Mamman uttrycker att pappan inte besitter de kunskaper som krävs för att passa in i stallet. Pappan valde foppatofflor utifrån sina erfarenheter av sand, men foppatofflor är direkt opraktiska och farliga för de aktiviteter som han förväntas utföra på ridskolan, underströk mamman. Det finns uppenbarligen ett problem med att papporna inte är kompetenta – men ridlärare, medföljande mammor och papporna själva förväntar sig inte att de ska vara det. Till skillnad från de oerfarna mammorna som talar om sin okunnighet så ifrågasätter papporna normen om att den medföljande vuxne ska vara hemma i stallbackskulturen och varför den vuxne inte får mer hjälp. Pappa Per säger

Man ser nog ganska snabbt på mig att jag inte är någon hästsportkille i grunden och då borde jag rimligtvis få lite mer vägledning. (Ur intervju med pappa Per)

På ridskolan Hästskutt kunde det observeras hur en mamma var tvungen att utföra både sina och pappans uppgifter:

I familjen där båda barnen rider i gruppen måste mamman som är hästkunnig springa mellan båda hästarna och ta ansvar för att sadeln kommer rätt, detta eftersom pappan inte vet hur man gör. (Ur observation på ridskolan Hästskutt)

Ridlärarna hjälper papporna när det blir fel. På ridskolan Hästskon observerades följande:

När en pappa leder en ponny in i ridhuset upptäcker ridläraren att sadeln sitter bak och fram och det blir bråttom att få dit en stallvärd som snabbt rättar till det. (Ur observation på ridskolan Hästskon)

Pappan har i det här fallet försökt klara av uppgiften på egen hand utan att be om hjälp. Anledningen till att han inte bad om hjälp tidigare vet vi inte. Kanske berodde det på att han inte tyckte at han behövde hjälp eller hans rädsla inför att avslöjas vara bristande i kunskap, nonchalant, eller ha bristande förståelse för säkerhetsriskerna en felvänd sadel kan medföra, eller någonting helt annat. Men oavsett det får han snabbt hjälp av en ridlärare. Att papporna inte deltar på samma sätt som mammorna uttrycks av ridlärarna.

Det var en pappa i söndags, hans dotter, hon började för två veckor sedan, men han var lite så här att 'Jag vill inte sadla någon häst! Jag kan gå och leda och hålla i snöret men inte mer.' Ja men det måste du tyvärr göra, hjälpa till. (Ur intervju med ridlärare Siv)

Ridlärare Siv i ovanstående citat ser till att pappan, trots att han inte är kompetent, hjälper till att sadla. Men det är samtidigt vanligt att mammorna eller ridlärarna uttrycker att det inte blir riktigt säkert eller bra om papporna hjälper till. I vissa fall kan pappan dessutom utmålas som potentiellt farlig. En mamma uttrycker det så här:

Jag tänker ju mycket på hästen också, att det inte kommer en stor stark karl som spänner åt den här, sadelgjorden så hästen knappt, alltså man

vet ju inte liksom, det är inte lätt att veta hur hårt man ska dra åt den, (Ur intervju med mamma Boel)

Ovan kan vi se ett exempel på hur pappor talas om som den okänslige mannen som riskerar att skada den lilla hästen. På detta vis antyder man att enbart mamman förstår hur den lilla hästen och barnet ska hanteras på ett försiktigt och riskfritt sätt. Dilemmat består i att papporna (liksom mammorna) förväntas delta (oavsett erfarenhet), men när papporna deltar så oroar sig andra aktörer för att det ska bli fel.

Kunniga mammor är en tillgång, men får inte pusha

Det finns en förväntan på att medföljande mammor har erfarenhet av hästar och ridning och att dessa mammor stöttar ridläraren genom att kunna hjälpa till – men medföljande mammor med erfarenhet utgör även ett problem för verksamheten genom att ställa prestationskrav på sina barn och pressa dem under aktiviteterna.

Ridlärarna talar om att de medföljande mammorna som har erfarenhet kan utgöra ett stöd för ridlärare och andra medföljande vuxna. Det är många av de medföljande mammorna som har ridit själva eller följt med kompisar till stallet när de var yngre. De har god kunskap om vad som sker i stallet, vad som förväntas av dem, hur man tar ansvar för djur, för stallet och för sig själv. De kompetenta mammorna beskriver sig till och med som 'häst-tjejer'.

Sen att det är liksom väldigt härligt att vara i stallet och jag tycker ju liksom att det är, det är väldigt härlig miljö som häst-tjej och liksom. (Ur intervju med mamma Boel)

Att vara 'häst-tjej' är att vara kompetent inom stallbackskulturen. Mammorna hugger i och hjälper både sig själv och andra. På ridskolan Hästhagen observeras följande situation:

Den medföljande pappan har inte full koll på hur utrustningen ska sitta och frågar en mamma i boxen bredvid hur den ska sitta. Mamman kommer över och hjälper till. (Ur observation på ridskolan Hästhagen)

Deltagandet handlar även om att överföra stallbackskulturen till barnet som deltar i aktiviteten på ridskolan. Mammorna förkroppsligar stallbackskulturen och en mamma berättar så här om varför hon ville att hennes dotter skulle rida:

Det är väl för att, mycket för att jag har hållit på aktivt själv i större delen av mitt liv... sen för att hon själv ville såklart. Jag tycker det är ett bra sätt att lära sig och ta ansvar och vara med djur. (Ur intervju med mamma Stina)

Ridlärarna förlitar sig på de kompetenta mammorna. En ridlärare uttrycker det som att mammorna har 'stenkoll'. Men här finns även dilemman. Den kunniga mamman förväntas hjälpa till och fostra barnet inom stallbackskulturen, men inte för mycket. Den här balansgången påminner om den som Kilger beskriver i sin studie. Ridlärarna beskriver situationer där de kunniga mammorna går bredvid och ger instruktioner till barnet (såsom ned med hämlarna, korta tyglarna, smacka), vilket kan leda till att barnet slutar lyssna till ridläraren och missar ridlektionen. Trots att ridläraren ber mammorna om att inte ge sina barn egna instruktioner, pushar de barnet och vill att det ska utvecklas. Det händer att ridskolan flyttar barnen till en annan grupp så att de rider 60 i stället för 30 minuter, bara för att föräldrarna kräver det trots att ridlärarna menar att barnen hade mått bättre av att fortsätta rida 30 minuter. En ridlärare säger:

Föräldrarna propsar på att de ska gå upp i en vanlig grupp, för då rider de ju i 60 minuter. Där kan det vara svårare att behålla fokus på dem. Många gånger är det ju föräldrarna som lägger sig i. (Ur intervju med ridlärare Karin)

Vid observation på ridskolan Hästskutt markerar en mamma att hennes barn klarar av att rida utan ledare och klarar av det svårare momentet att hoppa över ett hinder:

När alla är färdiga ska barnen rida ut på spåret och flickan på den största hästen som också är väldigt pigg ska rida först. Flickan är 4-5 år har egen utrustning med rosa hjälm och rosa stövlar och har en mamma som är hästvan och väldigt glad och upprymd över att dom ska hoppa idag. Direkt när dom kommer ut på spåret lägger mamman upp grimskaflet på hästens hals och markerar att barnet ska rida själv. (Ur observation på ridskolan Hästskutt)

I såväl intervjuer som vid observationer framträder bilden av engagerade föräldrar som värdesätter även unga barns fritidsaktiviteter och som ser positivt på ridning som fritidsaktivitet – i samklang med ett ideal om det goda föräldraskapet i medelklassen, för att tala med Lareau (2011). Men föräldrarna har krav och förväntningar både på barnets deltagande i knatteridning. En mamma är exempelvis irriterad på sin treåring eftersom hon inte lärt sig tekniken för att 'rida lätt'².

Mamman är irriterad på sin 3-åring för att hon inte kan rida lätt, hon återkommer till detta och säger högt, hon lyssnar ju inte... då kan man inte lära sig att rida lätt. (Ur observation på ridskolan Hästhoppet)

Ridlärarna betonar att de måste balansera barnets förmågor mot föräldrarnas (och kanske framför allt mammornas) behov och förväntningar på den ideala fritidsaktiviteten och den ideala upplevelsen tillsammans med barnet. Ridlärarna måste avläsa kraven och hitta strategier för att göra föräldern nöjd.

Avslutande sammanfattning

I den här artikeln har syftet varit att fördjupa förståelsen för ridsko-
leversksamhet för förskolebarn i Sverige och Norge genom att analysera
ridlärarnas och medföljande vuxnas uppfattning om aktiviteterna. Ridlärare
och föräldrar befinner sig (tillsammans med andra aktörer) i komplexa
lärandesituationer som påverkas av verksamhetens ramar, förväntningar
och tidigare erfarenheter. För att tolka dessa situation har intervjuer med
ridlärare och föräldrar samt observationer av verksamheten analyserats med
hjälp av 'dilemmatic spaces'. De 'dilemmatic spaces' som uppstår måste
förstås i relation till uppfattningar om hur någon förväntas uppföra sig i
stallet. Normerna kring detta hämtas från det vi valt att kalla stallbackskulturen.
Förväntningarna kan kopplas till genus och uppfattningar av hur män
respektive kvinnor ska agera i stallet. 'Dilemmatic spaces' uppstår även i
relation mellan stallbackskulturen och uppfattningar om det goda
föräldraskapet.

---

2 'Rida lätt' handlar om att lyfta sig ur sadeln i takt med hästens trav - för att underlätta för hästen.

Vi har i texten identifierat och beskrivit två 'dilemmatic spaces'. Det första handlar om att verksamheten kräver att vuxna följer med och deltar i aktiviteterna annars får barnen inte börja rida. Aktiviteterna bygger på att medföljande vuxna förbereder hästarna inför ridningen och tar hand om hästar och barn under ridlektionerna – och om de vuxna inte klarar detta finns inga andra personer som kan hjälpa till. Ridlärarens kapacitet räcker inte till alla. Samtidigt finns det problem med att det finns medföljande vuxna som inte har erfarenhet av hästar och ridning. Deras avsaknad av kunskap kan hota verksamheten genom att göra den osäker. En del av förkroppsligandet av stallbackskulturen handlar om mod – och det är något som inte alla mammor har. Det har vi tolkat som en del av detta dilemma. Mammor förväntas vara kunniga i stallet. När de inte är det, uppstår ett dilemma. De oerfarna papporna utgör inte samma problem. De förväntas helt enkelt inte kunna något om hästar och ridning. Varken de själva, mammorna eller ridlärarna verkar förvänta sig att papporna ska vara kompetenta.

Det andra 'dilemmatic space' som vi identifierade handlar om att ridlärarna litar på de kompetenta mammorna, som även får hjälpa de föräldrar som inte har kompetens att ta hand om hästar och se till att barnen får den hjälp de behöver. De kunniga mammorna förkroppsligar stallbackskulturen – de är 'häst-tjejer' på samma sätt som män tidigare var 'hästkarlar'. De här mammorna lärde sig att ta hand om hästar och rida redan som barn och de vill dela detta med sina barn samt fostra in barnen i denna kultur. Det aktiva deltagandet och deras efterfrågan på lektionsplaneringar samt information kan även kopplas till föreställningar om ett gott föräldraskap. Som redan påtalats menar Lareau att dessa föreställningar kan kopplas till det ideala medelklassidealet där barnet ska kultiveras genom aktiviteter. Vi har inte hittat några uppfattningar som kan relateras till det Lareau ser som arbetarklassidealet och det kanske inte är så förvånande eftersom studier visat att det framför allt är medelklassens flickor som går på ridskola (Hedenborg, 2017). Samtidigt är det relativt nytt att föräldrar deltar i dessa aktiviteter. I stallbackskulturen har barn lärt sig av äldre barn eller ridlärare. Men i de aktiviteter som vi studerar visar de kunniga mammorna hur hästarna tas om hand och ger egna instruktioner till barnen, vilket, om det går till överdrift påverkar ridlärarens roll och ridlektionerna. Då uppfattas mamman som 'pushig'.

Resultaten understryker betydelsen av att studera idrott och föräld-raskap, liksom tränares (ridlärares) utmaningar i specifika kontexter. Fotboll och ridsport, vem som är tränare och barn i olika åldrar måste tas i beaktande. Genom användningen av begreppet 'dilemmatic spaces' tydliggörs och underlättas en sådan analys.

Referenser

- Calero, Beesley & Fraser-Thomas, Jessica. (2018). Growing Pains? Examining Developmental Claims of Preschooler Sport Programs. <https://ojs.acadiau.ca/index.php/phenex/article/view/1827>
- Forsberg, Lena. (2012). *Manegen är krattad [Elektronisk resurs] om flickors och kvinnors företagsamhet i hästrelaterade verksamheter*. Diss. Luleå : Luleå tekniska universitet, 2012. Luleå.
- Fraiser-Thomas, Jessica & Safai, P. (2018). "Tykes and 'Timbits': A Critical Examination of Organized Sport Programs for Preschoolers". In Dionigi & Gard (eds.) *Sport & Physical Activity Across the Lifespan Critical Perspectives*. London: Palgrave Macmillan (93-116).
- Fransson, Göran & Grannäs, Jan. (2013). "Dilemmatic spaces in educational contexts – towards a conceptual framework for dilemmas in teachers work", *Teachers and Teaching*, 19:1, 4-17. DOI: 10.1080/13540602.2013.744195
- Harlow, M., Wolman, L., & Fraser-Thomas, J. (2018). "Should toddlers and preschoolers participate in organized sport? A scoping review of developmental outcomes associated with young children's sport participation". *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1-25.
- Hedenborg S. & Fransson K. (2011). "Barn och idrott", Persson & Riddersporre (red), *Utbildningsvetenskap för grundskolans tidiga år*, Natur & Kultur
- Hedenborg, Susanna. (2009). "Till vad fostrar ridsporten? En studie av ridsportens utbildningar med utgångspunkt i begreppen tävlingsfostran, föreningsfostran och omvårdnadsfostran" *Educare* 1, sid. 61-78, Lärarutbildningen, Malmö Högskola.
- Hedenborg, Susanna, Rosén, Annika, Solenes, Oskar & Thorell Palmquist, Gabriella. (2020). "Bland knattar och minisar: Ridskolornas verksamhet för de allra yngsta", <https://idrottsforum.org/hedenborgetal201015/>
- Hedenborg, Susanna, Torell Palmquist, Gabriella & Rosén, Annika. (2021). "The Emergence of the Swedish Horse-Riding School from the Mid-Twentieth Century". *The International Journal of History of Sport*. Vol. 38 NO.

- 6, 607–630. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09523367.2021.1959321>
- Hedenborg, Susanna. & Hellborg, A.M. (2017). *En ridsport för alla: en rapport om ridsport och integration i samarbete med Malmö högskola*. [Stockholm]: Svenska ridsportförbundet.
- Karlsson, Jesper. (2022). *Barn- och ungdomsidrott till salu: Om begär, immateriellt arbete och kommersialisering*. (Doctoral dissertation). Stockholm: Gymnastik- och idrottshögskolan, GIH
- Kilger, Magnus. (2020). Dad as a Coach: Fatherhood and Voluntary Work in Youth Sports. *MDPI, Education Sciences*. <https://www.mdpi.com/2227-7102/10/5/132/html>
- Knoester, Chris & Fields, Victoria T. (2020). Mother–child engagement in sports and outdoor activities: Intensive mothering, purposive leisure, and implications for health and relationship closeness. *International Review for the Sociology of Sport*, Vol 55(7) 933–952. Sage.
- Lareau, Annette. (2011). *Unequal childhoods: the class, race, and family life*, University of California Press, Berkeley.
- Lindroth, Jan. (1991). Inga träd växer till himlen, Andersson, F (red), *Turbulens i rörelsen*. Riksidrottsförbundet.
- Linghede, E. & Larsson, H. (2013). "Jag är en normal kille liksom": att göras och göra sig till ridsportkille. Stockholm: GIH.
- Rosén, Annika, Thorell, Gabriella, Hedenborg, Susanna. (2022). "The competent child and (in)competent others: Horse-riding school activities for preschool children", *Sport in Society: Cultures, Media, Politics, Commerce*, Vol. 25, nr 12, s. 2501–2518.
- Thorell, Gaberiella. (2017). *Framåt marsch!: ridlärarrollen från dåtid till samtid med perspektiv på framtid*. Diss. (sammanfattning) Göteborg : Göteborgs universitet, 2017. Göteborg.
- Vetenskapsrådet. (2017). *God Forskningsed [Good Research Honour]*; Vetenskapsrådet: Stockholm, Sweden.